

Patrycjusz Zarebski, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w Warszawie
patrycjusz.zarebski@gmail.com

Wybrane elementy turystyki kulturowej jako czynnik rozwoju bazy noclegowej na obszarach wiejskich w Polsce

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, turystyka kulturowa, ruch turystyczny, przedsiębiorstwa turystyczne

Streszczenie

W opracowaniu skoncentrowano się na rozpoznaniu zjawiska turystyki kulturowej na obszarach wiejskich, a w szczególności wpływu wybranych elementów turystyki kulturowej na rozwój przedsiębiorstw turystycznych wyrażonych liczbą miejsc noclegowych. Badaniem objęto wszystkie gminy wiejskie oraz miejsko-wiejskie w Polsce, łącznie 2173 jednostek. W analizie wykorzystano m.in. informacje dotyczące miejsc noclegowych, liczby uczestników imprez masowych, odwiedzających muzea, teatry i kina. Na podstawie przeprowadzonej analizy wykazano, iż liczba miejsc noclegowych w przedsiębiorstwach turystycznych na obszarach wiejskich w Polsce jest silnie zróżnicowana. W badaniu wskazano brak istotnej współzależności pomiędzy liczbą miejsc noclegowych a liczbą odwiedzających muzea oraz liczbą uczestników imprez masowych. Badanie współzależności wykonano w oparciu o współczynnik korelacji liniowej oraz model regresji.

Wstęp

Poszukując ekonomicznych konsekwencji rozwoju jednej z form turystyki na danym obszarze, należy dość precyzyjnie określić charakter tego zjawiska, skalę oraz jego przestrzenne zróżnicowanie. Należy zatem podjąć próbę zdefiniowania turystyki kulturowej jako zjawiska ekonomicznego. Jak się okazuje, w przypadku turystyki kulturowej występuje szereg definicji, a sami badacze prezentują dość zróżnicowane podejście do tego zagadnienia.

W badaniach w ujęciu ogólnym, gdzie za cel przyjmujemy rozpoznanie wpływu turystyki na aspekty życia społecznego i gospodarczego, zazwyczaj posługujemy się modelem, w którym nie bierzemy pod uwagę motywacji ani różnych form spędzania wolnego czasu. Badania takie dostarczają nam wprawdzie wiedzy na temat zmian w poziomie przedsiębiorczości związanej z obsługą ruchu turystycznego, ale nie znamy jednak szczegółowych uwarunkowań, które zdecydowały o natężeniu występowania przedsiębiorczości. Należy zatem zastanowić się, jak badać wpływ rozwoju turystyki kulturowej na przestrzenne zróżnicowanie występowania przedsiębiorstw turystycznych w Polsce. Dodatkowo można postawić pytanie, czy turystyka kulturowa jest zjawiskiem zarezerwowanym tylko dla dużych ośrodków miejskich, które uznawane są za centra kultury i konsumują w sensie ekonomicznym znaczną część popytu na usługi związane z turystyką kulturową. Interującym wydaje się rozpoznanie zjawiska turystyki kulturowej na obszarach wiejskich w ujęciu przestrzennym a w szczególności wpływu wybranych elementów turystyki kulturowej na rozwój przedsiębiorstw turystycznych.

Rozwój turystyki kulturowej jest uzależniony od istniejących walorów, infrastruktury turystycznej i uzupełniającej oraz dostępności komunikacyjnej umożliwiającej korzystanie z tych walorów. Podejmując próbę oceny turystyki kulturowej napotykamy problem polegający na dostępności informacji, szczególnie w przypadku analizy dużego zbioru jakim są gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w Polsce. W związku z tym, na potrzeby realizacji celu badawczego, analizę porównawczą gmin, wykonano na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Wykorzystano m.in. informacje dotyczące

miejsc noclegowych, imprez masowych, odwiedzających muzea, teatry i kina. W opracowaniu badaniem zostały objęte obszary wiejskie w tym gminy wiejskie oraz gminy miejsko-wiejskie – w sumie 2173 jednostki.

Przyjęto hipotezę, iż liczba miejsc noclegowych na obszarach wiejskich w Polsce jest zróżnicowana przestrzennie. Przyjęto również, że nie występuje wyraźny związek pomiędzy elementami turystyki kulturowej, wyrażonymi liczbą zwiedzających muzea oraz liczbą uczestników imprez masowych a liczbą miejsc noclegowych.

Materiał i metodyka badań

W niniejszym opracowaniu badaniem objęte zostały obszary wiejskie, za które uznaje się wszystkie tereny poza granicami administracyjnymi miast¹. Analizie poddano również gminy miejsko-wiejskie, które nie posiadają tak dużego potencjału demograficznego jak gminy miejskie ale pomimo tego są ważnymi centrami kultury polskiej wsi. W związku z tym analizą objęto gminy wiejskie oraz gminy miejsko-wiejskie – w sumie 2173 jednostki. Dane wykorzystane w badaniu pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego i dotyczyły liczby miejsc noclegowych, udzielonych noclegów, odwiedzających muzea oraz uczestników imprez masowych. Wykorzystano również dane dotyczące jeziorności z Instytutu Turystyki w Warszawie (Baza danych gmina) oraz dane dotyczące rzeźby terenu, jako elementu waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (Waloryzacja rolniczej ..., 2007)

Przyjęcie dużej liczby obserwacji wymaga użycia metod statystycznych w celu weryfikacji przyjętych hipotez oraz próby odpowiedzi na postawione pytania. W opracowaniu pomiar oraz ocenę współzależności zjawisk przeprowadzono za pomocą modelu regresji liniowej, w oparciu o założenia Klasycznej Metody Najmniejszych Kwadratów (KMNK)². Ogólną postać analityczną modelu regresji liniowej prostej można zapisać za pomocą wzoru [M. Stanny 2013, str. 264]:

$$Y = \alpha_0 + \alpha_1 X_1 + \varepsilon$$

gdzie:

Y - zmienna objaśniana,

X - zmienna objaśniająca,

α - współczynniki modelu,

ε - błąd o wartości oczekiwanej.

Na potrzeby modelu liniowego przyjęto założenia dotyczące nielosowości wartości zmiennych objaśniających oraz że związek pomiędzy badanymi zmiennymi jest liniowy. W modelu za zmienną objaśnianą przyjęto liczbę miejsc noclegowych, natomiast za zmienne objaśniające przyjęto elementy turystyki kulturowej, wyrażone za pomocą: liczby odwiedzających muzea oraz liczby uczestników imprez masowych. Ocenę współzależności badanych zmiennych przeprowadzono w oparciu o współczynnik determinacji R^2 , który informuje o tym, jaka część zmienności zmiennej objaśnianej została wyjaśniona przez model. Wykorzystano również pierwiastek kwadratowy współczynnika determinacji (r), który określa się mianem współczynnika korelacji wielorakiej. Współczynnik ten przyjmuje wartości z przedziału od -1 do 1 i informuje o sile związku liniowego między zmienną

¹ Definicję zastosowano w opracowaniach Głównego Urzędu Statystycznego, a także w: Atlas Demograficzny i Społeczno-Zawodowy Obszarów Wiejskich w Polsce, red. I. Frenkla i A. Rosnera IRWiR Polskiej Akademii Nauk i Polskie Towarzystwo Demograficzne w Warszawie, 1995.

² Klasyczna Metoda Najmniejszych Kwadratów to metoda estymacji nieznanymi parametrów strukturalnych modelu liniowego.

prognozowaną a wszystkimi zmiennymi objaśniającymi model. Wartości współczynnika bliższe 0 informują o słabym związku między zmienną objaśnianą a zmienną objaśniającą³.

Obszary wiejskie a turystyka

Obszary wiejskie w Polsce w roku 2013 obejmowały 93% powierzchni kraju, jednocześnie gromadząc na tej powierzchni 39% populacji⁴. Dysproporcje pomiędzy udziałem powierzchni i zaludnienia wynikają z uwarunkowań historycznych oraz procesów urbanizacji i koncentracji ludności w miastach. Już z tego prostego zestawienia widać, iż obszary wiejskie to dość specyficzny i zróżnicowany obszar badań. Charakteryzują się różnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi, jak również gospodarczymi, co determinuje ich rozwój społeczno-gospodarczy, w tym rozwój turystyki. Posiadają niższą pozycję konkurencyjną względem miast, które oferują m.in. miejsca pracy, dostęp do infrastruktury społecznej na wyższym poziomie, a także wyższe dochody, co w ogólnej ocenie wpływa na wyższy poziom życia i rozwój przedsiębiorstw.

W korzystnej sytuacji są te obszary wiejskie, które położone są w bezpośrednim sąsiedztwie dużych miast. Stanowią one atrakcyjny teren dla lokalizacji nowych inwestycji, a także obserwuje się tam proces przenoszenia z miast niektórych działalności gospodarczych. Szczególnie dotyczy to regionów o wysokim poziomie urbanizacji i dużej gęstości zaludnienia. Wokół dużych aglomeracji miejskich powstają zakłady produkcyjne, które wykorzystują rentę położenia względem dużych rynków pracy o korzystnej strukturze i jakości kapitału ludzkiego, a także rynków zbytu. Centra gospodarcze wraz ze strefą sąsiadujących gmin wiejskich generują znaczący popyt na usługi turystyki biznesowej, począwszy od standardowych usług noclegowych i gastronomicznych, po organizację spotkań biznesowych, kongresów, szkoleń itp.

Cechą szczególną obszarów wiejskich jest ich peryferyjność, którą zazwyczaj definiuje się za pomocą czynników, takich jak: słaba infrastruktura i komunikacyjna, brak dostępu do nowoczesnych środków transportu oraz dość wysokie koszty dostępu do pozostałych regionów. Występowanie powyższych czynników wpływa na proces marginalizacji tych regionów, co znajduje wyraz w słabych wynikach gospodarczych oraz niskich ocenach jakości i poziomu życia, w tym też życia kulturalnego mieszkańców. Dzieje się tak na skutek nie tylko zakłóceń w przepływie podstawowych czynników produkcji, ale również trudności w procesie transferu technologii, wymiany doświadczeń, rozwoju współpracy oraz tworzeniu nowych przedsiębiorstw o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym. Na obszarach peryferyjnych zwykle występują niekorzystne zmiany w poziomie kapitału ludzkiego, procesy depopulacji oraz zmiany struktury wiekowej ludności. Wiąże się to z niską gęstością zaludnienia oraz wysokim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym wśród ludności.

Z punktu widzenia charakterystyki turystyki kulturowej na obszarach wiejskich ważne jest spojrzenie na peryferyjność, jako zbiór cech odnoszących się do aspektów społecznych i kulturowych, nawiązujących często do kapitału ludzkiego, poznawczego, psychospołecznego oraz instytucjonalnego. W takim ujęciu oceniamy m.in. dostępność ludności do podstawowych elementów infrastruktury społecznej, ośrodków edukacji, teatrów, kin, galerii oraz wydarzeń kulturalnych i politycznych. Poddajemy analizie również kapitał poznawczy, który koncentruje się w uczelniach wyższych, ośrodkach badawczych, organizacjach kulturalnych i zawodowych, w przedsiębiorstwach oraz organach odpowiedzialnych za rozwijanie dialogu społecznego. Warto zaznaczyć również rolę, jaką w rozwoju regionów pełni kapitał instytucjonalny, który definiuje się jako zdolność

³ Szczegółowy opis przedstawianej metody analizy regresji oraz interpretacji wyników można znaleźć w opracowaniu M. Dobosza (2001).

⁴ GUS, Bank Danych Lokalnych, data pobrania 14.09.2014.

formalnych instytucji danego regionu do skoncentrowania się na rozwiązywaniu problemów, ich zdolność działania, szybkość procesu decyzyjnego, zakres posiadanej informacji przez organizację i ich elastyczność, i wreszcie rodzaj istniejących relacji między różnymi organizacjami⁵.

Jak pokazują liczne badania i ekspertyzy [A. Rosner 2002, 2007, Bański 2005, Stanny 2013, A. Rosner, M. Stanny 2014] polska wieś jest różnicowana przestrzennie, zarówno w sensie poziomu rozwoju społecznego jak również gospodarczego. Wyraźnie zarysowuje się podział na Polskę Zachodnią, która jest znacznie lepiej rozwinięta i Polskę Wschodnią o niskim potencjale gospodarczym i niekorzystnych strukturach demograficznych, z tendencją do migracji ludzi młodych - ich ucieczki do dużych ośrodków gospodarczych za pracę i lepszymi warunkami życia. Sytuacja taka zmusza do poszukiwania nowych rozwiązań tego problemu oraz aktywizacji zawodowej ludności wiejskiej, ze szczególnym ukierunkowaniem na wielofunkcyjność i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy. Czy zatem potencjał jaki oferuje turystyka kulturowa może stać się częścią tego procesu i aktywizować powstawanie przedsiębiorstw turystycznych właśnie na obszarach wiejskich? Autor niniejszego opracowania jest świadomy, iż skala problemu jest na tyle duża, że tworzenie turystycznych miejsc pracy, w tym szczególnie na bazie potencjału turystyki kulturowej nie rozwiąże tego problemu. Nie mniej jednak warto przyjrzeć się temu zjawisku.

W roku 2013 w gminach wiejskich zlokalizowanych było 29,6% miejsc noclegowych, natomiast w gminach miejsko-wiejskich 22,1%, co po z sumowaniu stanowi 51,7% miejsc noclegowych w Polsce (tab.1). W analizowanym roku na obszarach wiejskich (gminy wiejskie i miejsko-wiejskie) 57% miejsc noclegowych miało charakter całoroczny, przy czym w gminach miejskich udział miejsc noclegowych całorocznych wyniósł aż 80,6%. Zróżnicowany charakter bazy noclegowej analizowanych gmin wpływa na liczbę udzielonych noclegów. W gminach wiejskich i miejsko-wiejskich w badanym roku, udzielono 38,5% wszystkich noclegów w Polsce (dla porównania udział gmin miejskich wyniósł 61,5%). Obszary wiejskie niezbyt licznie odwiedzane były przez turystów zagranicznych, którzy wykorzystali bazę noclegową na tym obszarze w 15,5% (tab.1).

Tabela. 1. Ruch turystyczny w gminach miejskich, miejsko-wiejskich oraz wiejskich w 2013 roku

W 2015 roku									
Lp.	Wyszczególnienie	Gmina			Obszary wiejskie*	Gmina			Obszary wiejskie
		miejska	miejsko-wiejska	wiejska		miejska	miejsko-wiejska	wiejska	
		[liczba]				[%]			
1.	Miejsca noclegowe	327810	150186	201449	351635	48,3	22,1	29,6	51,7
2.	Miejsca noclegowe całoroczne	264354	100668	99630	200298	56,9	21,7	21,4	43,1
3.	Udzielone noclegi	38724473	11938447	12296532	24234979	61,5	19,0	19,5	38,5
4.	Udzielone noclegi turystom zagranicznym	10547451	994461	929356	1923817	84,5	8,0	7,5	15,5

*za obszary wiejskie przyjęto łącznie gminy wiejskie oraz miejsko-wiejskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS, www.stat.gov.pl, data pobrania 1.10.2014.

⁵ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Zarządzanie terytorialne przemianami w przemyśle: rola partnerów społecznych i wkład programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji”, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2006/C 318/02.

Uwarunkowania kulturowe jako czynnik rozwoju bazy noclegowej obszarów wiejskich

Wokół turystyki kulturowej prowadzona jest dyskusja, co do sposobu definiowania tego zjawiska, podziału i klasyfikacji. Dość wnikliwie zostało to przedstawione w opracowaniu Armina Mikos v. Rohrscheidta [2008, s.4], w którym autor przedstawia przegląd i krótką analizę treści kilkunastu definicji turystyki kulturowej, stosowanych w oficjalnej klasyfikacji, w refleksji naukowej oraz w praktyce dydaktycznej. Wspomniany autor zaznacza, iż obecnie występuje wiele definicji, ujmujących turystykę kulturową nie tylko (co byłoby naturalne) z różnego punktu widzenia, ale także różnie określających jej treść i zakres. W konsekwencji tego nie wszyscy posługują się tym samym określeniem turystyki kulturowej. Z punktu widzenia pomiaru zjawiska turystyki kulturowej niezbędne jest przyjęcie takiej definicji, która wskazuje dokładnie te elementy przyrodnicze oraz antropogeniczne, które są podstawowym bodźcem dla rozwoju ruchu turystycznego oraz infrastruktury turystycznej.

Turystyka kulturowa obejmuje wszelkie formy podróży, których głównym motywem jest chęć kontaktu z kulturą w szerokim jej rozumieniu [Małek, 2003, s. 20-21]. Przy czym kulturę w szerokim znaczeniu można traktować jako całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa. Zatem turystykę kulturową możemy określić, jako aktywność osób w ich miejscach pobytu turystycznego oraz podczas podróży z miejsca stałego zamieszkania, która pozwala na poznanie lub doświadczenie różnych sposobów życia innych ludzi – sposobów odzwierciedlających obyczaje społeczne, tradycje religijne, myśl intelektualną, dziedzictwo kulturowe i mających na celu zaspokojenie ludzkich potrzeb, pragnień oraz oczekiwań w zakresie kultury [Marciszewska, 2002, s.5].

W definicji turystyki kulturowej podkreśla się jej główny motyw jako czynnik determinujący decyzję podróży. Nazwą turystyki kulturowej możemy określić te wszystkie grupowe lub indywidualne wyprawy o charakterze turystycznym, w których spotkanie uczestników podróży z obiektami, wydarzeniami i innymi walorami kultury wysokiej lub popularnej albo powiększenie ich wiedzy o organizowanym przez człowieka świecie otaczającym jest zasadniczą częścią programu podróży lub stanowi rozstrzygający argument dla indywidualnej decyzji o jej podjęciu lub wzięciu w niej udziału (Mikos von Rohrsche 2008, s. 31).

W definiowaniu turystyki kulturowej i poszukiwaniu sposobu jej parametryzacji istotne jest zwrócenie uwagi na jej współwystępowanie z innymi formami turystyki w ramach tego samego wyjazdu turystycznego. Zdaniem Z. Kruczka [2009], skoro współczesną turystykę determinuje reguła 3 x E (eng. *entertainment, excitement, education*, czyli rozrywka, emocje, edukacja), to można się spodziewać, że oprócz wyjazdów motywowanych głównie chęcią poznania czegoś nowego, własną edukacją, chęcią przeżycia intelektualnej przygody, uczestnictwem w kulturze, elementy typowe dla turystyki kulturowej przenikać będą coraz bardziej do turystyki wypoczynkowej, biznesowej i innych form. Tradycyjny wyjazd za słońcem w wakacje łączony jest z poznawaniem bliższej i dalszej okolicy miejsca wypoczynku.

W proponowanej przez W.W. Gaworeckiego [2007, s. 66] definicji turystyki kulturowej autor wyróżnia takie elementy, jak: wytwory kultury z przeszłości, wytwory kultury współczesnej oraz sposoby życia danych grup ludzi lub regionów. Definicja proponowana przez wspomnianego autora, obejmuje turystykę zorientowaną na dziedzictwo kultury oraz turystykę zorientowaną na sztukę. Przez pojęcie turystyki kulturalnej rozumie każdą formę turystyki, w której są zawarte oferty kulturalne. Jak zauważa wspomniany autor, w efekcie, w zasadzie wszelkie rodzaje turystyki mają związek z kulturą. Powoduje to, że trudno jednoznacznie określić wpływ turystyki kulturowej na rozwój przedsiębiorstw turystycznych na danym obszarze.

Jakie są zatem walory kulturowe (antropogeniczne), które mogą podlegać parametryzacji. Zdaniem W. Kaprowskiego [2004, s.8] walory kulturowe, są to obiekty materialne, ściśle związane z działalnością człowieka i przez niego wytworzone, stanowiące przedmiot zainteresowania turystów. Autor przedstawia ich klasyfikację za pomocą 8 grup, do których zaliczył: zabytki architektury i budownictwa, obiekty historyczno-wojskowe, miejsca i muzea martyrologii, zabytki techniki, przemysłu i działalności gospodarczej, ośrodki twórczości ludowej, współczesne imprezy kulturalne, miejsca pielgrzymkowe oraz muzea.

Na turystykę kulturową składają się trzy podstawowe gałęzie, które z kolei dzielą się na precyzyjniej scharakteryzowane rodzaje [Mikos von Rohrsche 2008, s. 52]. Możemy wyróżnić turystykę kultury wysokiej, do której zaliczymy: turystykę dziedzictwa kulturowego, turystykę muzealną, turystykę literacką, turystykę eventową (kultury wysokiej). Kolejnym rodzajem jest turystyka edukacyjna – podróże studyjne, w ramach której można wyróżnić podróże tematyczne, językowe, seminaryjne. Trzeci rodzaj to powszechna turystyka kulturowa, w ramach której możemy mówić o szerokim spektrum turystyki: miejskiej, wiejskiej, etnicznej, obiektów militarnych, obiektów przemysłowo-technicznych, żywej historii, eventowej kultury popularnej, kulturowo przyrodniczej, egzotycznej, religijnej i pielgrzymkowej, kulinarnej, hobbystycznej regionalnej oraz bookstore tourism.

Powszechnie przyjmuje się, iż walory kulturowe występują głównie w dużych ośrodkach miejskich, co znalazło potwierdzenie w danych statycznych dotyczących popytu na usługi kulturowe. Gminy miejskie uzyskują najwyższe wartości popytu w zakresie wszystkich analizowanych atrakcji kulturowych, takich jak: teatr dramatyczny, teatr muzyczny, operetka, teatr tańca, baletu, musicalu, teatr operowy, teatr lalkowy, chór, filharmonia, orkiestra symfoniczna i kameralna (tab. 2).

Tabela 2. Widzowie w obiektach turystyki kulturowej wysokiej w gminach miejskich, miejsko-wiejskich oraz wiejskich w 2013 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Gmina		
		miejska	miejsko-wiejska	wiejska
1.	Teatr dramatyczny - widzowie (osoba)	3380296	2258	0
2.	Teatr muzyczny rozrywkowy, operetka - teatru tańca, baletu, musicalu - widzowie (osoba)	772011	0	0
3.	Teatr operowy (osoba)	812819	0	0
4.	Teatr lalkowy - widzowie (osoba)	1011935	18545	0
5.	Chór -słuchacze (osoba)	700	0	0
6.	Filharmonia - słuchacze (osoba)	919105	0	0
7.	Orkiestra symfoniczna i kameralna - słuchacze (osoba)	91122	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie banku Danych Lokalnych, GUS, www.stat.gov.pl, data pobrania 1.10.2014.

Tabela 3. Odwiedzający obiekty turystyki kulturowej w gminach miejskich, miejsko-wiejskich oraz wiejskich w 2013 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Gmina					
		miejska	miejsko-wiejska	wiejska	miejska	miejsko-wiejska	wiejska
		[osoba]			[%]		
1.	Uczestnicy imprez masowych	18580209	1460832	1092374	87,9	6,9	5,2
2.	Zwiedzający muzea	22951008	3582729	2510075	79,0	12,3	8,6
3.	Widzowie w kinach	35486293	1066597	383702	96,1	2,9	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie banku Danych Lokalnych, GUS, www.stat.gov.pl, data pobrania 1.10.2014

W przypadku obszarów wiejskich potencjał turystyki kulturowej, jest znacznie niższy niż w dużych miastach. W roku 2013 jedynie w gminach miejsko-wiejskich odnotowano wydarzenia związane widowiskami teatru dramatycznego oraz teatru lalkowego. Pomimo tych dość niskich ocen elementów turystyki kulturowej, obszary wiejskie w pewnym stopniu są miejscem występowania atrakcji turystyki kulturowej powszechnej w tym m.in. imprez masowych, wystaw muzealnych, czy też seansów kinowych (tabela 3). Dwa pierwsze będą podstawą szczegółowej analizy współzależności, pomiędzy walorami turystyki kulturowej obszarów wiejskich a rozwojem bazy noclegowej.

Analiza przestrzenna walorów turystyki kulturowej na tle bazy noclegowej obszarów wiejskich

Przegląd definicji turystyki wiejskiej, agroturystyki oraz turystyki wiejskiej kulturowej można znaleźć w opracowaniu J. Poczty [2013, s. 22-24], w którym autorka analizuje płaszczyznę spójności między wiejską turystyką kulturową a zrównoważonym rozwojem turystyki na obszarach wiejskich. Wśród wielu definicji turystyki na obszarach wiejskich różnych autorów przytaczanych w opracowaniu podkreśla się jej przyrodnicze walory, jako podstawę tworzenia oferty turystycznej. Wskazuje się np. że turystyka wiejska to taki rodzaj wypoczynku poza miejscem stałego zamieszkania, który odbywa się na obszarach wiejskich, jest dostosowany do istniejących tam warunków i racjonalnie wykorzystuje naturalne zasoby miejscowe [Dębniowska, Tkaczuk 1997, s. 17]. Podkreśla się także rolę kontaktu turysty z lokalną społecznością w trakcie pobytu. Turystyka wiejska jest aktywnością odbywającą się w środowisku o nieurbanizowanej zabudowie, tradycyjnych strukturach społecznych, atmosferze lokalności, małej skali zakwaterowania, osobistych kontaktach z gospodarzami i mieszkańcami terenów recepcyjnych; obejmuje formy aktywności o małej intensywności, nieingerujące znacznie w środowisko naturalne [Majewski 1998, s. 139]. Wskazuje się także na rolę turystyki w aktywizacji wielofunkcyjnego rozwoju wsi, gdzie turystyka pełni rolę alternatywnych źródeł rozwoju. Turystyka wiejska stanowi formę rekreacji odbywającej się na obszarze wsi w znaczeniu funkcjonalnym (prawdziwej wsi) i wykorzystującej jej specyficzne walory i zasoby, przez co wpływa dodatnio na rozwój wielofunkcyjny (zrównoważony) terenów wiejskich [Drzewiecki 2002, s. 26, cyt. za: Poczta 2013, s. 22]. Zatem wiejska turystyka kulturowa powstaje na bazie tradycyjnych walorów wsi w postaci atrakcji przyrodniczych przy jednoczesnym poznaniu kultury polskiej wsi, jej tradycji, obserwacji i współuczestniczenia w życiu ludności wiejskiej z wszelkimi jej aspektami. Wieś to także przestrzeń wypełniona walorami antropogenicznymi przeszłości, jak również wydarzeń współczesnych wartych poznania i stanowiących elementy dziedzictwa

kulturowego. Obszerny i szczegółowy opis wartości dziedzictwa kulturowego polskiej wsi przedstawiono w opracowaniu T. Jędrysiaka [2010]. Wspomniany autor porusza również ważne kwestie związane z wiejską turystyką kulturową jako czynnikiem rozwoju regionu w tym korzyści ekonomiczne.

Cel jaki przyjęto w niniejszym opracowaniu odnosi się do określenia związku (współzależności), pomiędzy elementami turystyki kulturowej a rozwojem przedsiębiorstw turystycznych na obszarach wiejskich. Jak już wcześniej zaobserwowano, obszary wiejskie posiadają znikomy potencjał lub jego brak w zakresie turystyki kultury wysokiej, reprezentowanej przez teatry, filharmonie orkiestry symfoniczne czy też chóry. Zwrócono jednak uwagę, iż wieś oferuje atrakcje z zakresu turystyki kulturowej powszechnej, w tym przede wszystkim muzea (niektóre z nich można zaliczyć do elementów kultury wysokiej) jak również imprezy masowe.

Muzeum w nomenklaturze statystycznej⁶ jest określane jako jednostka organizacyjna, nie nastawiona na osiąganie zysku, której celem jest sprawowanie opieki nad zabytkami, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami. Cele te realizuje w szczególności przez:

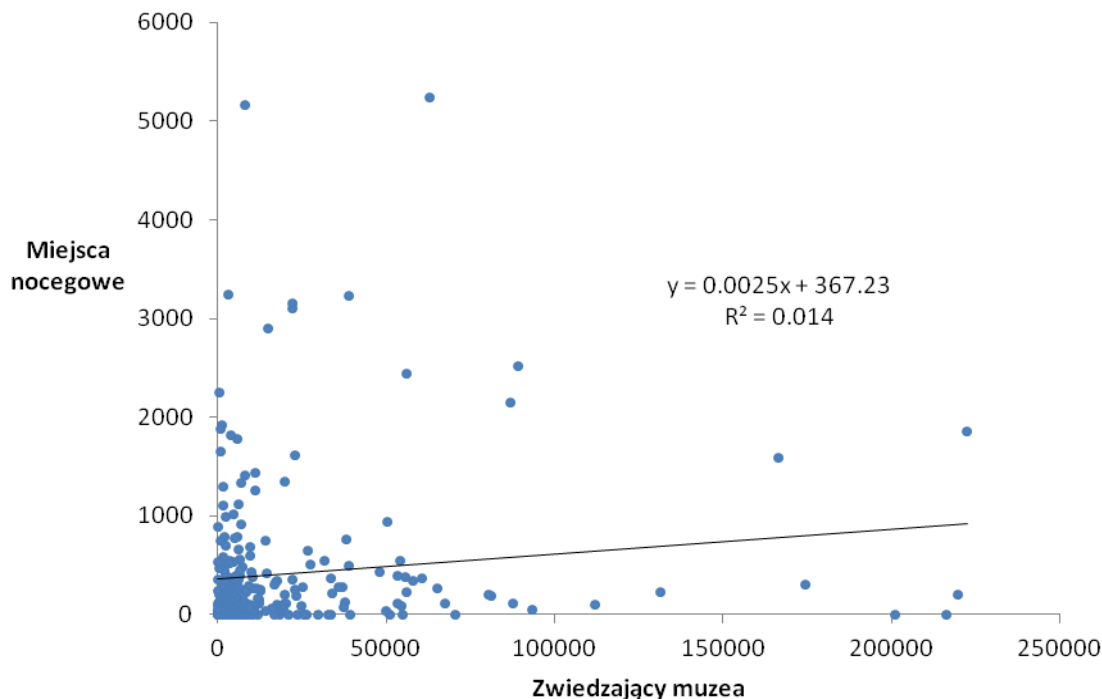
- gromadzenie zabytków w statutowo określonym zakresie,
- katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
- przechowywanie gromadzonych zabytków, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich, w sposób dostępny do celów naukowych,
- zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie zabytków archeologicznych nieruchomych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,
- urządzanie wystaw,
- organizowanie badań i ekspedycji naukowych, w tym archeologicznych,
- prowadzenie działalności edukacyjnej,
- udostępnianie zbiorów dla celów edukacyjnych,
- zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
- prowadzenie działalności wydawniczej.

Z kolei ustawa o muzeach⁷ określa, iż jest to jednostka organizacyjna, nie nastawiona na osiąganie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

⁶ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 marca 2012 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2012. Dz. U. z 2012 r. poz. 446.

⁷ Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z późn. zm.

Rysunek 1. Współzależność pomiędzy liczbą zwiedzających muzea a liczbą miejsc noclegowych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich

Uwagi: z analizy wyłączono gminę Wieliczka (1133994 odwiedzających)

Źródło: Opracowanie własne

Analiza liczby odwiedzających muzea, względem liczby miejsc noclegowych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, nie wykazała istotnej współzależności, co potwierdziła wartość współczynnika korelacji liniowej tych zmiennych na poziomie $r=0,12^8$ (rys. 1). Przykładowo, w gminach takich jak: Grunwald (216523 odwiedzających muzea), Kamionka (201286), Ciechanowiec (67583), Babice (70362), Żurawica (54863), Kosów Lacki (50932), według danych GUS, nie odnotowano miejsc noclegowych pomimo dużej liczby turystów odwiedzających muzea zlokalizowane na ich terenie. Można zadać sobie pytanie, czy w przypadku tych gmin wykorzystano w pełni potencjał walorów turystyki kulturowej dla rozwoju bazy turystycznej.

Aby określić rolę muzeów oraz imprez masowych w rozwoju przedsiębiorstw na obszarach wiejskich, należy zwrócić uwagę na podstawowe czynniki, które decydują o rozwoju bazy noclegowej w Polsce. Największa liczba miejsc noclegowych w Polsce zlokalizowana jest w gminach nadmorskich, za co odpowiedzialny jest podstawowy czynnik rozwoju turystyki, jakim jest nadmorskie położenie względem Morza Bałtyckiego. Równie istotne w lokalizacji przedsiębiorstw turystycznych jest ukształtowanie terenu, w tym szczególnie tereny górskie oraz jeziorność.

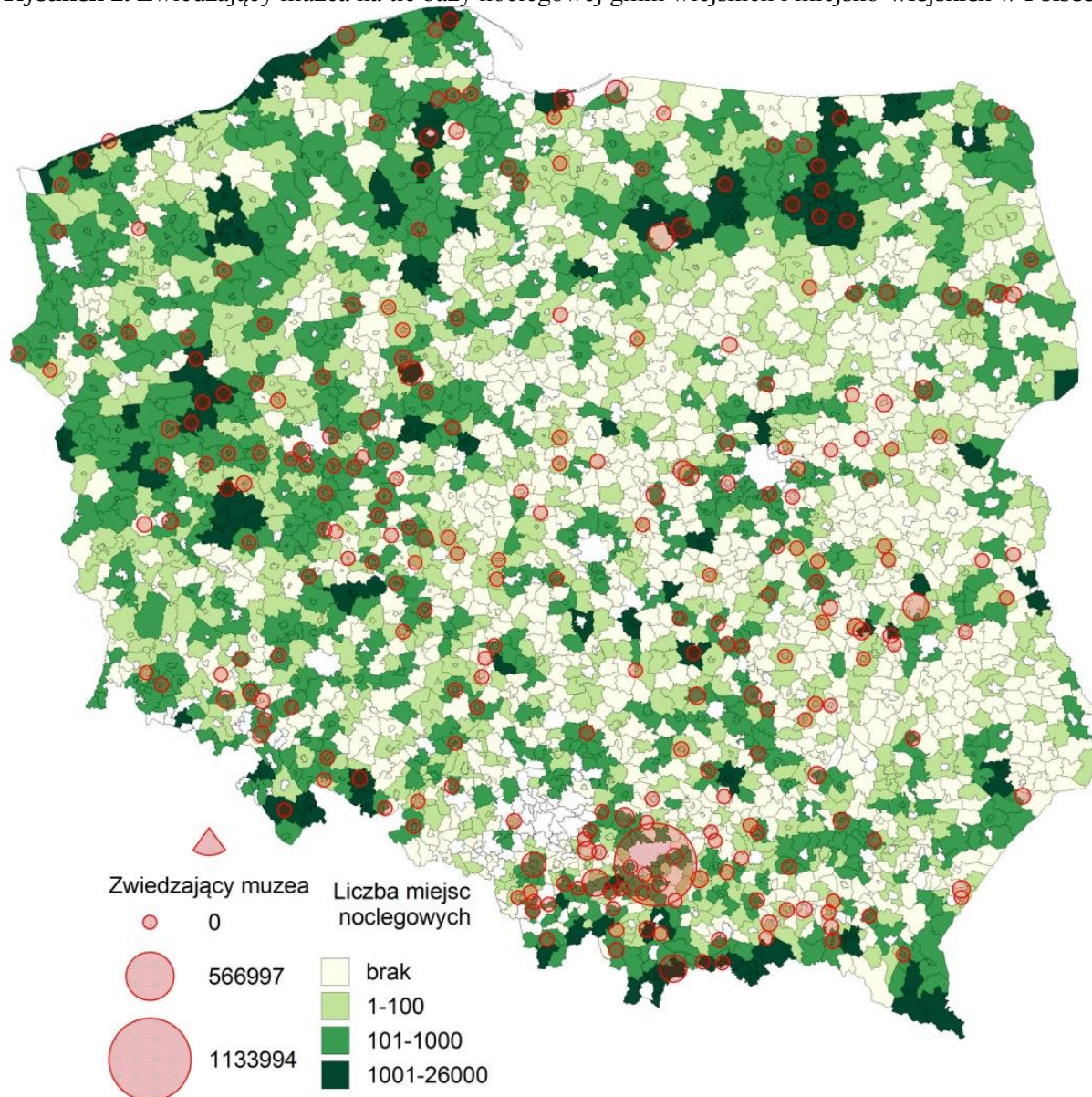
Gminy wiejskie oraz miejsko-wiejskie można charakteryzować ze względu na poniższe walory będące podstawą rozwoju turystyki:

- dostęp do linii brzegowej Morza Bałtyckiego,
- wskaźnik jeziorności⁹,
- wskaźnik ukształtowania terenu¹⁰,
- walory uzdrowiskowe.

⁸ Współczynnik korelacji liniowej określający poziom zależności liniowej między zmiennymi losowymi.

⁹ Wskaźnik jeziorności ukazuje procentowy udział powierzchni jezior w odniesieniu do powierzchni gminy. Dane do obliczenia wskaźnika pozyskano z: Instytut Turystyki. Internet: <http://www.intur.com.pl> (05.01.2014).

¹⁰ Na podstawie waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Puławy.

Rysunek 2. Zwiedzający muzea na tle bazy noclegowej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych (data pobrania 27.09.2014)

Wymienione uwarunkowania rozwoju bazy turystycznej stanowiły punkt odniesienia do dalszych analiz oraz interpretacji przestrzennego zróżnicowania dwóch elementów potencjału turystyki kulturowej reprezentowanych przez muzea oraz imprezy masowe.

Gminy, w których występują muzea poddano klasyfikacji ze względu na liczbę odwiedzających. Najliczniejszą grupę III stanowiły gminy, w których muzea odwiedziło od 1 tys. do 10 tys. osób. W grupie I powyżej 100 tys. odwiedzających, znalazło się tylko 9 gmin: Wieliczka (3), Łąpsze Niżne (2), Wadowice (3), Grunwald (2), Kamionka (2), Pszczyna (3), Gąsawa (2), Frombork (3), Teresin (2). Otrzymane wyniki grupowania gmin oceniono pod względem podstawowych walorów turystycznych związanych z dostępem do morza, jeziornością, wskaźnikiem rzeźby terenu oraz średnią liczbą miejsc noclegowych. Wyniki analizy nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić związku pomiędzy liczbą odwiedzających a liczbą miejsc noclegowych (rys. 1). W każdej z grup średnie wartości walorów turystycznych były na podobnym poziomie (tab. 4), co potwierdzają prezentowane wcześniej opinie różnych autorów wskazujące, że trudno jest wydzielić turystykę kulturową, jako jedyny czynnik i motyw podróży turysty. Wiele podróży związanych z turystyką kulturową wykazuje mieszany charakter z elementami charakterystycznymi dla różnych rodzajów

turystyki wypoczynkowej, biznesowej czy też kwalifikowanej. Należy raczej poszukiwać dowodów na oddziaływanie grupy czynników determinujących popyt turystyczny oraz będących stymulatorem rozwoju przedsiębiorstw turystycznych. Będzie to zatem działanie na zasadzie synergii, gdzie wiązka walorów turystycznych będzie podstawą wzmożonej aktywności gospodarczej z zakresu świadczenia usług turystycznych oraz para turystycznych.

Tabela 4. Zwiedzający muzea na tle wybranych walorów turystycznych w gminach wiejskich i miejsko- wiejskich w 2013 roku

Wyszczególnienie	Liczba osób zwiedzających muzea			
	I	II	III	IV
	>100000	10000-100000	1000-10000	<1000
Dostęp do morza (średnia)	0,00	0,03	0,02	0,00
Jeziorność (średnia)	0,01	0,01	0,01	0,01
Wskaźnik rzeźby terenu (Ws_rz_) (średnia)	1,5	1,4	1,3	1,3
Miejsca noclegowe (średnia)	550	523	535	340
Zakłady uzdrowiskowe (średnia)	0,0	0,1	0,1	0,0
Gminy (liczba)	9	88	132	31

Źródło: Opracowanie własne

Potencjał walorów turystycznych jest również podstawą do tworzenia produktów markowych oraz wizerunku regionu. Jak podkreślają J. Borzyszkowski oraz M. Marczak [2011, s. 5], dużą rolę w kreowaniu właściwego wizerunku i marki produktów turystycznych przypisuje się działaniom promocyjnym. Od ich zasięgu, doboru odpowiednich instrumentów oraz przeznaczaniu odpowiednich nakładów finansowych w dużym stopniu zależy zakres oddziaływania danego produktu. Zatem w przypadku turystyki kulturowej wiejskiej, ważnym może okazać się budowanie sprawnego systemu przekazu informacji, a także tworzenie kampanii promocyjnych propagujących podróże na wieś w celu poznania lokalnych atrakcji kulturowych. Należy jednak zaznaczyć, że samorządowcy powinni staranniej podchodzić do zagadnień rozwoju turystyki, w tym kulturowej. Zakładanie, że powinna ona być tzw. produktem priorytetowym (lub markowym) nie zawsze ma uzasadnienie. Przede wszystkim takie założenie musi być poprzedzone szczegółową analizą rynku turystycznego, zarówno po stronie podaży, jak i popytu [J. Borzyszkowski 2011, s. 56].

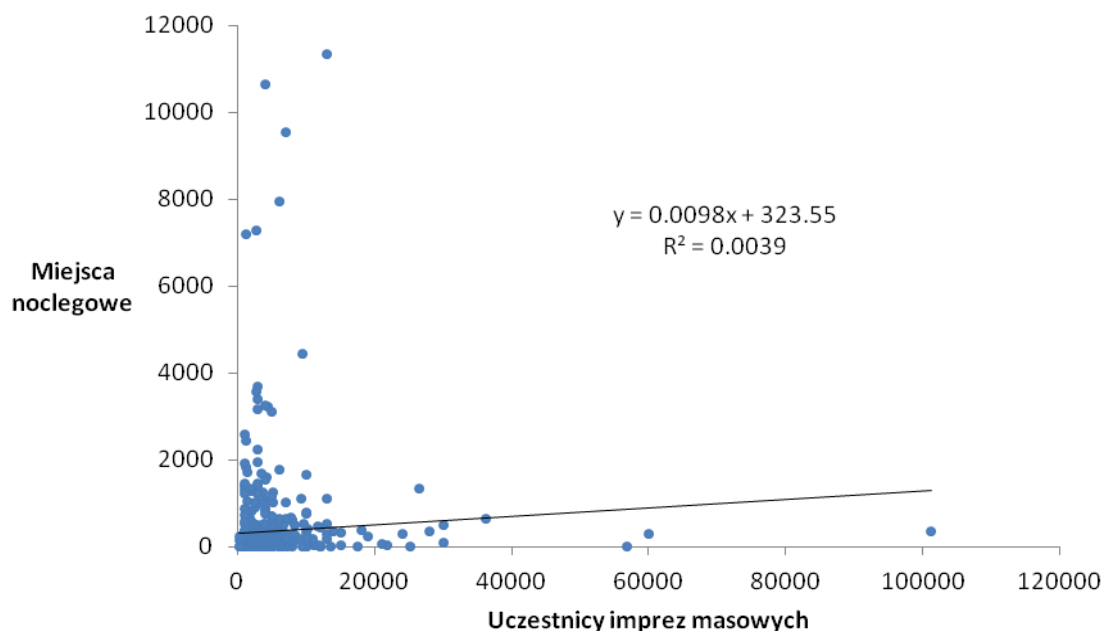
Kolejnym elementem, który poddano analizie przestrzennej to liczba uczestników imprez masowych. Zgodnie z definicją zaproponowaną przez Główny Urząd Statystyczny, masowa impreza artystyczno-rozrywkowa to impreza o charakterze artystycznym, rozrywkowym gromadząca publiczność w celu prezentacji określonego przedsięwzięcia artystycznego, rozrywkowego (np. koncerty), lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiających uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 metry, która ma się odbyć:

- na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000,

- w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 500.

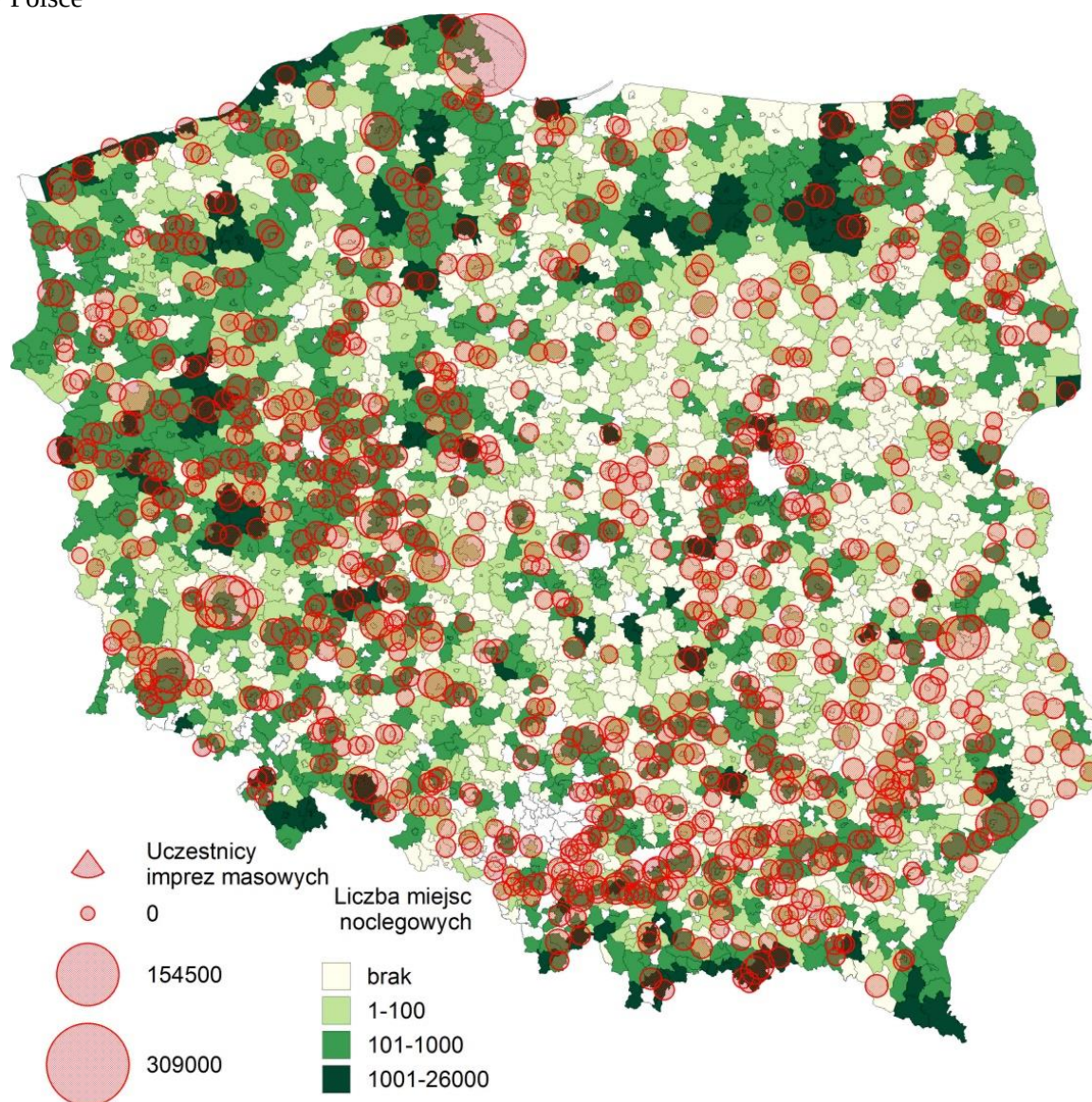
Analizując liczbę uczestników imprez masowych, względem liczby miejsc noclegowych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, nie wykazano istotnej współzależności wyrażonej współczynnikiem korelacji liniowej na poziomie $r=0,062$. Oznacza to, że nie możemy tłumaczyć zmienności liczby miejsc noclegowych w badanych gminach zmiennością liczby uczestników imprez masowych (rys. 3). Wykres modelu regresji pokazuje przypadki, w których mamy do czynienia zarówno z dużą jak i małą liczbą miejsc noclegowych w gminach, w których organizowane są duże imprezy masowe. Za przykład mogą posłużyć gminy takie jak: Łęczna (56803 uczestników imprez), Borzęcin (13500), Błazowa (12000), Kobylnica (12000), Jeżowe (17500), Nowe Skalmierzyce (25100), w których według danych GUS, zlokalizowana jest niewielka liczba miejsc noclegowych.

Rys. 3 Współzależność pomiędzy liczbą uczestników imprez masowych a liczbą miejsc noclegowych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich

Uwagi: z analizy wyłączono gminy Kosakowo (309000 uczestników), Mielno (25301 miejsc noclegowych), Rewal (24611 miejsc noclegowych).

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 4. Uczestnicy imprez masowych na tle bazy noclegowej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych (data pobrania 27.09.2014)

Tabela 5. Uczestnicy imprez masowych na tle wybranych walorów turystycznych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich w 2013 roku

Wyszczególnienie	Liczba uczestników imprez masowych			
	I	II	III	IV
	>6000	4000-6000	2000-4000	<2000
Dostęp do morza (średnia)	0,04	0,03	0,01	0,01
Jeziorność (średnia)	0,00	0,01	0,02	0,01
Wskaźnik rzeźby terenu (Ws_rz_) (średnia)	1,3	1,3	1,2	1,2
Zakłady uzdrowiskowe (średnia)	0,2	0,1	0,1	0,0
Miejsca noclegowe (średnia)	633	424	583	302
Gminy (liczba)	79	71	173	246

Źródło: Opracowanie własne

Otrzymane wyniki grupowania, podobnie jak we wcześniejszym przykładzie, oceniono pod względem podstawowych walorów turystycznych (tab. 5). Gminy, w których zorganizowano imprezy masowe pogrupowano ze względu na liczbę uczestników imprez. Najliczniejszą grupę IV stanowiły gminy, w których uczestniczyło poniżej 2 tys. osób. W grupie I powyżej 6 tys. uczestników znalazło się 79 gmin. Gminy grupy I, w których organizowane są największe imprezy masowe charakteryzują się nadmorskim położeniem. W Polsce największa liczba miejsc noclegowych występuje w pasie nadmorskim, co w sezonie letnim powoduje duże natężenie liczby turystów. Jest to często okazja do organizowania licznych imprez podnoszących atrakcyjność turystyczną miejscowości nadmorskich i jest ważnym elementem lokalnego produktu turystycznego. Organizowane imprezy są raczej pochodną rozwoju funkcji turystycznej niż jej determinantą. Wyniki nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić powiązania lokalizacji imprez masowych z liczbą miejsc noclegowych w pozostałych gminach (rys. 4). Średnie wartości wskaźników przyjętych do analizy w pozostałych grupach były na podobnym poziomie co uniemożliwia jednoznaczna interpretację otrzymanych wyników (tab. 5).

Wnioski

1. Obszary wiejskie w Polsce posiadają znacznie mniejszy potencjał turystyki kulturowej w porównaniu do miast. Dotyczy to analizowanych elementów turystyki kulturowej takich jak: teatry, chóry, filharmonie, orkiestry symfoniczne, muzea, kina oraz imprezy masowe. Jest to w większości związane z uwarunkowaniami historycznymi i procesami urbanizacji oraz koncentracji ludności na obszarach miejskich.
2. Baza noclegowa w Polsce jest silnie zróżnicowana przestrzennie i charakteryzuje się koncentracją głównie w regionach o ponadprzeciętnych walorach turystycznych w postaci Morza Bałtyckiego, gór oraz jezior. Zaobserwowano również koncentrację miejsc noclegowych w dużych i średnich miastach o ponadprzeciętnych walorach kulturowych oraz wysokim poziomie rozwoju gospodarczego. Przestrenny charakter turystyki wiejskiej oraz jej indywidualny charakter produktów turystycznych sprawiają, iż na obszarach wiejskich nie obserwuje się wysokiej koncentracji bazy noclegowej.
3. Występowanie wybranych elementów turystyki kulturowej na obszarach wiejskich jest silnie zróżnicowane przestrzennie. Wiejska turystyka kulturowa unika koncentracji, nie poddaje się masowym trendom oraz kumulacji rozwoju bazy turystycznej. Poza obszarami nadmorskimi, górzystymi oraz jeziornymi, miejsca noclegowe na polskiej wsi posiadają rozproszony charakter, często w postaci małych gospodarstw agroturystycznych, czy też kwater prywatnych i małych pensjonatów.
4. Wyniki analizy nie potwierdziły związku pomiędzy liczbą miejsc noclegowych a wybranymi elementami turystyki kulturowej, takimi jak liczba odwiedzających muzea czy też liczba uczestników imprez masowych. Należy podkreślić, iż jest to wniosek wynikający z obserwacji tylko dwóch czynników rozwoju turystyki kulturowej. Warto zaznaczyć, iż zaobserwowano gminy, w których pomimo dużej liczby odwiedzających muzea nie powstały w nich przedsiębiorstwa turystyczne oferujące miejsca noclegowe. Podobne zjawisko zaobserwowano w przypadku gmin o dużej liczbie uczestników imprez masowych.
5. Wyniki analizy w gminach o ponadprzeciętnych walorach turystycznych związanych z dostępem do morza, jeziornością oraz wysokim wskaźnikiem rzeźby terenu, nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić związku pomiędzy liczbą odwiedzających muzea a liczbą miejsc noclegowych. Oznacza to, że trudno jest wydzielić turystykę kulturową, jako jedyny czynniki i motyw podróży turysty. Celem wielu podróży są

- jednocześnie zarówno walory kulturowe jak również walory turystyki wypoczynkowej, biznesowej czy też kwalifikowanej.
6. Powyższe wyniki można traktować jako wskazówkę dla tych gmin, w których występuje potencjał w postaci popytu na turystykę kulturową, natomiast do tej pory nie nastąpił rozwój przedsiębiorczości związanej z obsługą ruchu turystycznego. Aktywizacja gospodarcza tych gmin może odbywać się przy wykorzystaniu również innych walorów turystycznych, w tym przyrodniczych, co łącznie będzie podstawą tworzenia lokalnego produktu turystycznego.
 7. W przypadku obszarów wiejskich poza analizowanymi wybranymi walorami kulturowymi występuje potrzeba dokładnej analizy pozostałych determinantów rozwoju przedsiębiorstw turystycznych, w tym takich jak: renta położenia, poziom kapitału ludzkiego oraz aktywność władz lokalnych w postaci zaangażowania w rozwój przedsiębiorczości.
 8. Wiejska turystyka kulturowa dostarcza tych wszystkich aspektów życia wiejskiego, które w warunkach miejskich są niedostępne. Zatem na turystykę kulturową obszarów wiejskich można spojrzeć jako na ważny integralny element, który uzupełnia i tłumaczy dorobek kulturowy Polski. Należy podkreślić, że o ile miasta dostarczają dość uniwersalny przekaz kulturowy o tyle obszary wiejskie są pod tym względem silnie zróżnicowane regionalnie, dostarczając tym samym różnych atrakcji i walorów poznawczych.

Bibliografia

- Atlas Demograficzny i Społeczno-Zawodowy Obszarów Wiejskich w Polsce*, 1995, (red.) I. Frenkla i A. Rosnera IRWiR Polskiej Akademii Nauk i Polskie Towarzystwo Demograficzne w Warszawie
- Bazy danych GMINA, Instytut Turystyki w Warszawie, www.intur.com.pl
- Borzyszkowski J., 2011, *Rola turystyki kulturowej w życiu społeczno-gospodarczym polskich gmin, powiatów czy województw. Czy jest właściwie eksponowana, czy też nie?* Gnieźnieńskie Forum Ekspertów Turystyki Kulturowej Turystyka Kulturowa, www.turystykakulturowa.org Nr 7/2011.
- Bański J., *Przestrzenny wymiar współczesnych procesów na wsi*, Studia Obszarów Wiejskich tom IX, Warszawa 2005.
- Dębniwska M., Tkaczuk M., 1997, *Agroturystyka. Koszty, ceny, efekty*, Poltext, Warszawa
- Dobosz M. 2001, *Wspomagana komputerowo statystyczna analiza wyników badań*, Akademicka Oficyna Wydawnicza EXIT, Warszawa.
- Gaworecki W.W., 2007, *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
- Jędrusiak T., 2010, *Wiejska turystyka kulturowa*, PWE, Warszawa.
- Kaprowski W., 2004, *Geografia turystyczna*, Wyższa szkoła ekonomiczna, Warszawa
- Kruczek Z., 2009, *Dokąd zmierza turystyka kulturowa?* Turystyka Kulturowa Nr 8/2009 Gnieźnieńskie Forum Ekspertów Turystyki Kulturowej
- Majewski J., 1998, *Turystyka wiejska – między rozwojem a ochroną dziedzictwa*, [w:] *Rozwój obszarów wiejskich w perspektywie integracji z Unią Europejską*, Instytut Mikołaja Kopernika, Toruń
- Małek J., 2003, *Turystyka kulturowa jako czynnik rozwoju lokalnego*, Prace i Studia Geograficzne, t. 32, Geografia turystyki, Uniwersytet Warszawski, Warszawa
- Marciszewska B., 2002, *Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki kulturowej w Polsce*, Problemy Turystyki i Hotelarstwa, Nr 3
- Marczak M., Borzyszkowski J., 2011, *Lokalne markowe produkty turystyki kulturowej – analiza funkcjonowania na przykładzie „Krainy w Kratę” oraz „Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku”* Turystyka Kulturowa, www.turystykakulturowa.org Nr 11/2011

- Mikos v. Rohrscheidt A., 2008, *Turystyka kulturowa. Fenomen. Potencjał. Perspektywy*, Wyd. GWSHM Milenium, Gniezno
- Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Zarządzanie terytorialne przemianami w przemyśle: rola partnerów społecznych i wkład programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji”, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2006/C 318/02.
- Pocza J., 2013, *Wiejska turystyka kulturowa zgodna z paradygmatem zrównoważonego rozwoju* Turystyka Kulturowa, www.turystykakulturowa.org Nr 4/2013
- Rosner A., 2002, *Przedsiębiorczość wiejska a lokalny rynek pracy. Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, Pod redakcją naukową Marka Kłodzińskiego i Barbary Fedyszak-Radziejowskiej IRWiR, Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN.
- Rosner A. (red.), 2007, *Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian*, IRWiR PAN, Warszawa..
- Rosner A., Stanny M., 2014, *Monitoring rozwoju obszarów wiejskich. Etap I. Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich w 2010 roku*, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, IRWiR PAN, Warszawa.
- Stanny M., 2013, *Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*, Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 marca 2012 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2012. Dz. U. z 2012 r. poz. 446
- Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej, 2007, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Puławy.
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z późn. zm.

Selected elements of cultural tourism as a factor of development of hotel accommodation in rural areas in Poland

Keywords: rural areas, cultural tourism, tourist trips, tourism enterprises.

Abstract:

The study focused on identifying the phenomenon of cultural tourism in rural areas, in particular the influence of selected elements of cultural tourism for the development of tourism enterprises expressed in the number of beds. The study included all municipalities in rural and urban-rural in Poland, a total of 2173 units. In the analysis was used, among others, information concerning accommodations, public events, visiting museums, theaters and cinemas. Based on analysis has been shown that the number of beds in tourism businesses in rural areas in Poland is highly diversified. The study shown lack of significant correlation between the number of beds and the number of visitors to museums and the number of visitors to events. Correlation study was performed based on the linear correlation coefficient and the regression model.